

Ηλεκτρονικό περιοδικό της
Ιεράς Μητροπόλεως
Κυρηνείας

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΤΩΝΙΟΥ, ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΟΓΙΑΤΖΗΣ,
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΘΩΜΑ, ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΡΟΥΣΚΑ, ΑΡΧΙΜ.
ΕΦΡΑΙΜ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΕΛΤΙΟ ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΩΝ

ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ ΤΙΜΩΡΙΑ: *IN THE NAME OF THE
FATHER, SHUTTER ISLAND, CHANGELING, SEVEN, THE
SECRET IN THEIR EYES, STILL ALICE ΚΑΙ THE FATHER*

ΤΕΥΧΟΣ 11

2021

Ελευθερία Αντωνίου, Γιάννης Βογιατζής, Παναγιώτης Θωμά, Βασιλική Ρούσκα, Αρχιμ.
Εφραίμ Τριανταφυλλόπουλος

ΔΕΛΤΙΟ ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΩΝ

Έγκλημα και Τιμωρία: *In the Name of the Father*, *Shutter Island*,
Changeling, *Seven*, *The Secret in Their Eyes*, *Still Alice* και *The Father*

Αυτονόητο είναι πως υπάρχει τεράστιος αριθμός κινηματογραφικών έργων που παρουσιάζουν ιστορίες εγκλήματος και τιμωρίας, ενώ το έγκλημα και τα όσα φανερώνει για την ανθρώπινη φύση και τις τοπικές κοινωνίες σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς και οι ποικίλοι τρόποι τιμωρίας που εντοπίζει κανείς αποτελούν σταθερή πρόκληση τόσο για την τέχνη όσο και για τη σύγχρονη ζωή. Σοκάρει πολύ, λόγου χάρη, τους ανυποψίαστους ο αριθμός θανάτων που —και στην εποχή μας— καταγράφονται με την επιβολή και εκτέλεση της θανατικής ποινής ανά το παγκόσμιο.¹ Τρομάζει, συγχρόνως, η αυξημένη και εγκληματική βία κατά των γυναικών που επιφέρουν οι συνθήκες της πανδημίας.² Επιθυμώντας, λοιπόν, να εξερευνήσουμε το θέμα αυτό μέσα από την κοινή θέαση και μετοχή στα έργα, τη διαδραστικότητα που αυτός ο τρόπος συνεπάγεται, αλλά και τον αμοιβαίο εμπλουτισμό που προκύπτει μέσα από τις συζητήσεις, ξεκινήσαμε τούτο τον κύκλο προβολών υπό την αιγίδα και τη σκέπη (κυριολεκτική / πραγματική) ή και διαδικτυακή, της Μητροπόλεως Κυρηναίας.

Δεν θα ήταν υπερβολή να πούμε, πως το εν λόγω μείζον πρόβλημα και το διαχρονικό τραύμα που επιφέρει στις κοινωνίες, δεν μπορεί να συζητηθεί πραγματικά και ουσιαστικά πέρα και έξω από το πλαίσιο που δημιουργούν κάποια από τα μείζονα έργα της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Όταν η συζήτηση οδηγείται σε τέτοιες ατραπούς, δυνατότητα που πολλές φορές παρέχουν οι προβολές, τότε οι στοχασμοί μας αποκτούν άλλο βάθος. Πόσο φωτίζεται πραγματικά η ανθρώπινη αναζήτηση, καθώς

---

¹ Βλ. «Executions Around the World», στο <https://deathpenaltyinfo.org/policy-issues/international/executions-around-the-world> [πρόσβ.: 18 Ιαν. 2022].

² Βλ. Σπυριδούλα Αθανασοπούλου-Κυπρίου, «Ανθρώπινα δικαιώματα και ηθική μέριμνα στην Covid-19 εποχή. Μια έμφυλη νύξη για την όξυνση των ανισοτήτων και την εκκλησιαστική ευθύνη», *Συμβολή* 9 (2021), σ. 13-31.

βυθίζεται στα άδυτα του ανθρώπινου ψυχισμού και της ψυχοπαθολογίας, στις ιδεολογικές, πολιτισμικές και αναπόφευκτα θεολογικές / θρησκευτικές βάσεις του κινήτρου για το έγκλημα και την πρόθεση πίσω από τη μορφή της τιμωρίας, όταν έχει ως συνομιλητές τον Κάφκα και τη *Δίκη* του, τον Ντοστογιέφσκι και το *Έγκλημα και Τιμωρία* ή τη *Φόνισσα* του μαγικού Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη.

Από την πλειάδα λοιπόν των ταινιών που πραγματεύονται το έγκλημα και την τιμωρία επιλέξαμε προσεκτικά και παρακολούθησαμε κάποιες που μας βοήθησαν να δούμε το θέμα από ποικίλες οπτικές γωνίες (τούτη η έκφραση έχει ξεχωριστό ενδιαφέρον όταν μιλάει κανείς για κινηματογράφο, αφού η γωνία του φακού είναι από μόνη της μια οπτική γωνία με νόημα...) μέσα από την προσέγγιση διαφορετικών σκηνοθετών που αποτύπωσαν ιστορίες σε διαφορετικά περιβάλλοντα, από διαφορετικές εποχές και με διαφορετικές εμφάνσεις. Νομίζω, πως όλες αυτές οι ταινίες έχουν, ωστόσο, ένα κοινό γνώρισμα: δεν τους λείπει το υπαρξιακό και σχεσιακό βάθος, όπως προκύπτει με την ανατομία περιπτώσεων και αναπόφευκτα εκτείνεται από τη δυνατή αγάπη για πρόσωπα μέχρι την παράνοια ή την παρόρμηση που οδηγεί στην εγκληματική πράξη.

Η ταινία *In the Name of the Father* (1993) σε σκηνοθεσία του Jim Sheridan με πρωταγωνιστή τον πάντα συγκλονιστικό Daniel Day Lewis, μας μεταφέρει στην ταραγμένη Ιρλανδία της δεκαετίας του 70' για να μας παρουσιάσει με γλαφυρά χρώματα και μουσική άκρως κατάλληλη την κατάφωρα άδικη, ισόβια καταδίκη ενός νεαρού για έγκλημα που δεν διέπραξε, μια καταδίκη που εξίσου άδικα θα μοιραστεί —στο ίδιο κιάλας κελί— με τον ασθενικό πατέρα του, καταδεικνύοντας τις εξωφρενικές διαστάσεις που μπορεί να λάβει η μεθοδευμένη, συστημική αδικία και καταδυνάστευση. Εντελώς καφκικά, ο ήρωας για 15 χρόνια συντρίβεται αναίτια από τα γρανάζια του απρόσωπου κράτους. Από την άλλη αποτυπώνει άκρως παραστατικά —με τη βία κατά του αστυνομικού στις φυλακές—, την αντιστροφή των ρόλων: τη μετατροπή του θύματος σε βάνουσο θύτη, τόσο αδίστακτο που μπορεί να εξοργίσει ανθρώπους που και οι ίδιοι υπήρξαν θύματα της αστυνομικής βίας. Το κτηνώδες, το ανελήτο εκδικητικό μίσος —από οποιαδήποτε πλευρά κι αν προέρχεται— φαίνεται πως εκδηλώνεται ενίοτε με εντελώς όμοιους τρόπους. Από την άλλη, στη βαθύτερα ανθρώπινη διάσταση της ταινίας, πατέρας και υιός συμπάσχουν, συγκρούονται με γυμνή πια ειλικρίνεια, για να επιστρέψουν τελικά στην αγνή απτική σχέση της γονεϊκότητας και της υϊκότητας μέσα από τα δεσμά της φυλακής. Το γκρεμισμένο

είδωλο του πατέρα γίνεται ώμος να ακουμπήσει ο ενήλικας γιός κι έτσι μόνο αποκτά νόημα η προσευχή του πρώτου, στην οποία δειλά και ο δεύτερος θα ενταχθεί.

Το έργο *Changeling* (2008) σε σκηνοθεσία του εμβληματικού Clint Eastwood με την πειστικότετη Angelina Jolie στον κεντρικό ρόλο, αυτόν της μάνας, της οποίας το εννιάχρονο παιδί έχει χαθεί ένα απόγευμά αλλά της επιστρέφεται από την Αστυνομία του Λος Άντζελες (δεκαετία 30') ένα άλλο, που εξαναγκάζεται να αποδεχθεί, έως ότου με τη βοήθεια ενός αγωνιστικού τοπικού πάστορα θα ξεκινήσει τον αγώνα για ανεύρεση του δικού της, μας εισήγαγε με έναν δραματικό τρόπο, αργά και βασανιστικά, σε ένα παιγνίδι ελπίδας και απελπισίας. Νικά η δεύτερη στο τέλος, καθώς η μάνα, θυμίζοντας το παύλειο περί πίστεως λόγιο,³ βλέπει και δεν βλέπει τον γιό της να επιστρέφει, έχει αμυδρές αποδείξεις περί της επιβίωσής του μετά τις κατά συρροήν δολοφονίες αγοριών από τον συλληφθέντα δολοφόνο, αλλά δεν μπορεί με βεβαιότητα να πει αν θα επιστρέψει. Η μόνη υπόσταση που αγγίζει έστω και αμυδρά είναι εκείνη της μνήμης του προσώπου που νοσταλγεί. Κατά την προβολή της εν λόγω ταινίας η φίλη Στέλλα Σαββίδου, κοινωνιολόγος και συστηματική ψυχοθεραπεύτρια, μας εισήγαγε στους τρόπους της κινηματογραφοθεραπείας, συζητώντας μαζί μας την ταινία. Κατατοπιστικότερες και πολύ διαφωτιστικές οι παρατηρήσεις της για τον δολοφόνο της υπόθεσης, ο οποίος, όπως μας επισήμανε, αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση ναρκισσιστή, όπως τη συναντάει συχνά στην πραγματική κοινωνία. «Είναι εγκληματίες, αλλά διώχνουν την ευθύνη μακριά απ' τον εαυτό τους, είναι στην πραγματικότητα χαρακτήρες αδύναμοι, θέλουν μια τακτοποίηση πνευματική απέναντι στον Θεό. Μιλούν συνέχεια οι ναρκισσιστές για τον Θεό...», φράσεις της (που παραφράζω), οι οποίες μας έκαναν εντύπωση.

Την πολύ σπουδαία ταινία, υψηλών καλλιτεχνικών και αισθητικών προδιαγραφών *Shutter Island* (2010) του πολύπλευρου και χαλκέντερου Martin Scorsese, την οποία είδαμε ως ομάδα και σχολιάσαμε, μας συστήνει ο φίλος και συνεργάτης του περιοδικού μας Γιάννης Βογιατζής. Την καθηλωτική υπόθεση του αστυνομικού θρίλερ *Seven* (1995) σχολιάζει η επίσης φίλη και συνεργάτιδα της *Συμβολής* Βασιλική Ρούσκα, ενώ τη συνταρακτική υπόθεση της πολυβραβευμένης αργεντίνικης ταινίας *El secreto de sus ojos* (*The Secret in Their Eyes*), η οποία μας συστήνει εντελώς φιλοκαλικά-πατερικά την τιμωρία ως κόλαση αναγκαστικής ακοινωνησίας, συζητά δημιουργικά, συμβάλλοντας για ακόμα μια φορά στο «Δελτίο»

³ Βλ. *Εβρ.* 11: 1: «Ἐστι δὲ πίστις ἐλπίζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων».

μας, η Ελευθερία Αντωνίου. Οι ταινίες και η υπαρξιακότητά τους μας ενώνουν ερήμην των χιλιομετρικών αποστάσεων και το «Δελτίο Αναστοχασμών» ανοίγει τις σελίδες του για όλους τους φίλους που γίνονται μέτοχοι σε αυτή την περιπέτεια: από την κοινή μετοχή, λοιπόν, στον κοινό καρπό. Αυτό κάνει και ο π. Εφραίμ Τριανταφυλλόπουλος, συνεργάτης του περιοδικού μας από παλιότερο τεύχος, ο οποίος στη συνέχεια μας παρουσιάζει στοχαστικά δύο ταινίες που είδε πρόσφατα και τον οδήγησαν σε καίριες και ωφέλιμες σκέψεις. (Παναγιώτης Θωμά)

*****

Seven

Το *Seven* (1995) είναι αμερικανικό αστυνομικό θρίλερ σε σκηνοθεσία David Fincher. Το καστ γεμάτο από ηχηρά ονόματα του Χόλυγουντ καθώς αποτελείται από τους Morgan Freeman (Somerset), Brad Pitt (Mills), Kevin Spacey (John Doe), Gwyneth Paltrow (Tracy). Η πλοκή του φιλμ εκτυλίσσεται με σταθερό μοτίβο τον αριθμό 7. Μία σειρά εγκλημάτων που οι δύο ντέντεκτιβ Somerset και Mills καλούνται, από διαφορετική ο καθένας τους αφετηρία, να εξιχνιάσουν σε συνεργασία.

Όλη η ταινία διαδραματίζεται μέσα από αντιθέσεις που επιτυγχάνονται με τις σκηνοθετικές φωτοσκιάσεις καθ' όλη τη διάρκειά της (film noir). Ο Somerset φέρει την εμπειρία του αστυνομικού που έχει βιώσει χωροχρονικά την άσχημη και σκληρή πλευρά του αστυνομικού επαγγέλματος μέσω των εγκληματικών υποθέσεων που κλήθηκε να αναλάβει. Ο ίδιος δείχνει να έχει απογοητευτεί από την πολυετή του προσπάθεια να αλλάξει τη νοσηρή κοινωνία στην οποία ζει γι' αυτό και από την έναρξη της ταινίας ανακοινώνεται η επικείμενη συνταξιοδότησή του σε επτά ημέρες. Από την άλλη έχουμε τον νεοεισαχθέντα στο εγκληματολογικό τμήμα αστυνομικό Mills ο οποίος αντιπροσωπεύει την ορμή της νεότητας και τη δίψα να αλλάξει τον κόσμο, που μέσα στην άγνοιά της, μοιάζει να αγγίζει σχεδόν την αλαζονεία. Ο Mills μοιάζει να υποτιμά τον απρόβλεπτο τρόπο σκέψης του κατά συρροή δολοφόνου που ακολουθεί ένα δικό του ιδιόρρυθμο εγκληματικό σχέδιο. Αντιμετωπίζει περισσότερο αποστασιοποιημένα αρχικά την υπόθεση και τη βλέπει σαν μια ευκαιρία να διακριθεί αφού είναι το πρώτο έγκλημα που καλείται να εξιχνιάσει. Ο John Doe είναι ένας

εγκληματίας που δείχνει να μην συναισθάνεται τα δικά του αμαρτήματα στα εγκλήματα που διαπράττει, στην προσπάθειά του να τιμωρήσει τους ανθρώπους που επιλέγει κατά την κρίση του. Επηρεασμένος από τη *Θεία Κωμωδία* του Δάντη και τον Θωμά τον Ακινάτη, ο John Doe νιώθει μάρτυρας που έχει κληθεί από τον Θεό να βάλει τέλος στα επτά θανάσιμα αμαρτήματα την αλαζονεία, τη λαιμαργία, την απληστία, την οκνηρία, τη λαγνεία, την ζήλεια και την οργή.

Η αντίθεση των φωτοσκιάσεων μοιάζει να είναι η όλη αντίληψη της ταινίας, η συνεχής πάλη μεταξύ σκότους και φωτός να κυριαρχήσουν. Δεν είναι τυχαίο ότι στο *Seven* δεν υπάρχουν αναφορές χωροχρονικές αλλά κυριαρχεί η αοριστία. Η πόλη είναι ανώνυμη, αναφέρεται επανειλημμένως ως «πόλη» και καμία αναφορά σε χρονολογία δεν υφίσταται. Και δεν μπορεί να είναι τυχαίο γεγονός αφού η βία μπορεί να εμφανιστεί σε κάθε πόλη. Η βροχή ένα ακόμη μοτίβο της ταινίας μοιάζει να είναι ένα σταθερό αίτημα για κάθαρση των ηρώων αλλά και των θεατών, κάθαρση που συνδέεται με τη δικαιοσύνη. Τα τρία κεντρικά πρόσωπα Somerset, Mills και Doe είναι τρεις διαφορετικοί άντρες που οδηγούνται στα άκρα μέχρι να φθάσουν στη δικαίωση που για τον καθένα είναι διαφορετική. Ο Somerset αναζητά τη δικαιοσύνη που όμως γνωρίζει ότι δεν πρόκειται να αλλάξει τον κόσμο αφού για εκείνον πολλές είναι οι υποθέσεις που μένουν ανεξιχνίαστες. Ο Mills αναζητά τη δικαιοσύνη που πάντα θριαμβεύει στο τέλος πάση θυσία μέχρι που το περιεχόμενό της ξαφνικά αλλάζει για εκείνον νόημα αφού η υπόθεση αλλάζει τροπή και γίνεται για εκείνον προσωπική. Ο Doe επιδιώκει μια δικαιοσύνη που περιλαμβάνει βασανιστήρια σε βάρος των ανθρώπων που επιλέγει να δολοφονήσει. Μοιάζει μάλιστα να απολαμβάνει αυτή τη διαδικασία όπως χαρακτηριστικά του λέει ο Mills όσο βρίσκονται στην πορεία για την είσοδό τους στην τελευταία σκηνή. Η μοναχική, προσωπική πορεία που επέλεξε ο Doe προφανώς δεν είναι αποτέλεσμα της προσωπικής σχέσης του με τον Θεό αλλά αποτελεί ένα ψεύτικο «άλλοθι» για μια κατ' επανάληψη εγκληματική τακτική, καθιστώντας με τον τρόπο αυτόν τον εαυτό του μέλος ενός πολιτισμού παραβατικού σε μια προσπάθεια προσωπικής και συλλογικής δικαίωσης.⁴ Ένας άνθρωπος εμμονικός που προσπαθεί πάση θυσία να αποφύγει τις διαβρωτικές δυνάμεις του κακού που παρατηρεί στην κοινωνία, διαπράττοντας όμως τα ίδια ακριβώς αμαρτήματα και χωρίς μάλιστα καμία απολύτως ενοχή.

---

⁴ Βλ. Χρυσόστομος Σταμούλης, *Έρωτας και θάνατος. Δοκιμή για έναν πολιτισμό της σάρκωσης*, Αρμός, Αθήνα 2019, σ. 364-365.

Φτάνουν οι τρεις άντρες στο σημείο όπου πρόκειται να τους υποδείξει ο Doe τους δύο νεκρούς. Αντ' αυτού ο κατά συρροή δολοφόνος έχει οργανώσει ένα σχέδιο με το οποίο κάνει τον Mills μέρος της ιερής «αποστολής» του. Έτσι στις επτά το πρωί στο ίδιο σημείο φθάνει ένα πακέτο το οποίο περιέχει το κεφάλι της γυναίκας του Mills. Το πακέτο το παραλαμβάνει ο Somerset ο οποίος έχει αντιληφθεί πλέον τον τρόπο με τον οποίο σκέφτεται ο δράστης. Στόχος του δράστη ήταν να εξοργίσει τον Mills ώστε να τον σκοτώσει και —τελικά— ο ίδιος να εξιλεωθεί μέσω του «μαρτυρίου» του. Τραγικό πρόσωπο η γυναίκα του Mills, Tracy, η οποία κατά τη διάρκεια της ταινίας δείχνει να προβληματίζεται για το αν μπορεί να φέρει το παιδί που περιμένει σε έναν κόσμο βίαιο όπως αυτόν. Ο Mills δεν πυροβολεί κατευθείαν τον Doe όταν μαθαίνει ότι σκότωσε τη γυναίκα του· η έντονη εσωτερική του πάλη είναι εμφανής. Από τη μια θέλει να υπακούσει στο νόμο και το καθήκον και από την άλλη το συναίσθημα και η οργή μοιάζουν να τον κυριεύουν. Τελικά υπερνικά η οργή που νιώθει ο αστυνομικός και πυροβολεί τον Doe.

Η ταινία κλείνει με μια φράση του Ernest Hemingway την οποία παραθέτει ο Somerset: «Ο κόσμος είναι ένα ωραίο μέρος και αξίζει να παλέψεις γι' αυτό». Από αυτή τη φράση ο Somerset λέει πως συμφωνεί με το δεύτερο κομμάτι της δηλώνοντας παράλληλα πως «θα είναι εδώ γύρω», παρών για να παλέψει για τον κόσμο ώστε να ξαναγίνει και πάλι «όμορφος». Τη θέση της απογοήτευσης λοιπόν του υποψήφιου συνταξιούχου Somerset διαδέχεται η ελπίδα —όχι του βέβαιου αποτελέσματος και της αλλαγής των πραγμάτων— αλλά η ελπίδα ότι αξίζει να προσπαθεί κανείς και να μάχεται για να αντιστρέψει τα πράγματα στον βαθμό που αυτό είναι εφικτό. Αξίζει να παλέψει κανείς για να ξαναβρεί το χαμένο κάλλος που μοιάζει να αγνοείται, αξίζει να δώσει μια ευκαιρία στο κάλλος και τη θαυματουργία της ζωής που από το σκοτάδι δύναται να περάσει στο φως αρκεί να το θελήσουμε και να το διεκδικήσουμε. (Βασιλική Ρούσκα)

****

Shutter Island

Αν ο Martin Scorsese δεν γινόταν σκηνοθέτης, τότε σίγουρα θα ήταν ένας ιερέας της Καθολικής Εκκλησίας. Παρακολούθησε μάλιστα και σεμινάρια για να γίνει ιερέας. Οι ταινίες του είναι ξεκάθαρα απόπειρες να αναζητήσει και να βρει σε έναν ηθικά εκπεσμένο κόσμο την πίστη, την ηθική ακεραιότητα σε έναν κόσμο ολοκληρωτικής βίας («με μεγάλωσαν, είπε κάποτε, γκάνγκστερς και ιερείς»)⁵.

Ο χαρακτήρας του, ο Teddy Daniels, ο οποίος πολέμησε στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και στοιχειώνεται από τις εικόνες των στρατοπέδων συγκέντρωσης και την άδικη δολοφονία Γερμανών στρατιωτών, επαναφέρει για μια ακόμη φορά τον σπαραγμό του Πρίμο Λέβι πως «μετά το Άουσβιτς δεν μπορεί να υπάρχει Θεός».⁶ Καθόλου τυχαίο που ο Martin Scorsese όσο σκηνοθετούσε το *Shutter Island* διάβαζε τη *Θεία Κωμωδία* του Δάντη και τον *Χαμένο Παράδεισο* του Μίλτωνα.⁷ Από τις κολάσεις των συγγραφέων στις ιστορικές φρικαλεότητες συναρπαστικά μάς μεταφέρει η ταινία, σε μια άλλη καφκική κόλαση με ενοχές και τραυματικές αναμνήσεις μάς καταβυθίζει για να αναδείξει τη σημασία της εξιλέωσης και της συγχώρεσης, της μετάνοιας και της άφεσης στην αγάπη του Θεού που αγκαλιάζει «τὰ ἐξουθενημένα» και «τὰ μὴ ὄντα» αυτού του κόσμου.⁸ Και, ίσως, για τον καθένα μας αυτή η ημέρα της Κρίσεως δεν θα αποκαλύψει κανένα Θεό της βίας και του τρόμου,⁹ αλλά της καταλλαγής και της συγχώρεσης. Της αγάπης!

Και ναι! η λύτρωση για τον Martin Scorsese επέρχεται άμα ομολογήσουμε την τραγωδία της ύπαρξής μας (θυμηθείτε τον Τελώνη της παραβολής στη σπαρακτική προσευχή του) και αν ηρωικά και μαρτυρικά συνθλίψουμε την όποια μετανεωτερική μας αυτοθέωση. Και ναι! ο άνθρωπος «αξίζει να πεθαίνει ως ένας καλός

⁵ Ryan Wampler, «Shutter Island: Guilt, Confession, and Sanity», στο <https://veritasmizzou.wordpress.com> [πρόσβ.: 9 Ιαν. 2022].

⁶ Θανάσης Τριαρίδης, «Το Άουσβιτς δεν τέλειωσε. Δέκα σημειώσεις για το Εάν αυτό είναι ο Άνθρωπος του Πρίμο Λέβι», στο <http://www.triariadis.gr/keimena/keimA022.htm> [πρόσβ.: 9 Ιαν. 2022].

⁷ Beth Davies-Stofka, «Judgment Day on Shutter Island», στο <https://www.patheos.com> [πρόσβ.: 14 Ιαν. 2022].

⁸ *Α' Κορινθ.* 1, 28.

⁹ Ο Αρχιεπίσκοπος ομολογεί στον Teddy Daniels με έναν αποπλιστικό κυνισμό πως «το τελευταίο δώρο του Θεού είναι η βία... Ο Θεός αγαπά τη βία. Γι' αυτό υπάρχει τόσο πολύ γύρω μας, μέσα μας. Αυτοί είμαστε. Διεξάγουμε πολέμους, κάνουμε θυσίες, λεηλατούμε, σκοτώνουμε τα αδέρφια μας. Και αυτό γιατί μας έδωσε ο Θεός να ασκούμε τη βία προς τιμήν Του... Δεν υπάρχει κανένας ηθικός νόμος». Martin Scorsese, *Shutter Island*, Paramount Pictures, Η.Π.Α. 2010, 01:28:40 - 01:29:58.

άνθρωπος».¹⁰ Γι' αυτό και στο τελικό πλάνο φανερώνεται και πάλι ο φάρος στον οποίο ο ήρωας ανακάλυψε την αληθινή του φύση και την πραγματική του ταυτότητα. Ο Φάρος ο οποίος μέσα στα όμορφα χρώματα του ουρανού και της γαλήνης της θάλασσας ανατέλλει την απάντηση στο υπαρξιακό ερώτημα του ήρωα. Γι' αυτό και μέσα σε συνθήκες τραγικής ουτοπίας και αυταπάτης ο Νίκος Καρούζος μάς προσκαλεί σε ένα διαφορετικό πλησίασμα: «Τίποτ' άλλο δεν έχω να εκπροσωπήσω / τη χαρά μου μονάχα και μονάχα τη θλίψη μου / σ' αυτό τον κόσμο που τον παγιδεύει θανάσιμα / όχι το σκοτάδι κ' η μαυρίλα / μα το βαθύ χαντάκι της προοπτικής...».¹¹ (Γιάννης Βογιατζής)

****

El secreto de sus ojos (The Secret in Their Eyes)

El secreto de sus ojos (2009). Επάξια βραβευμένη ως η καλύτερη ξενόγλωσση ταινία, αργεντίνικης παραγωγής, γραμμένη από τον Eduardo Sachery σε σκηνοθεσία Juan José Campanella. Η πλοκή της ιστορίας χαρακτηρίζεται κυρίως ως δραματική και ρομαντική. Ένας έμπειρος δικηγόρος ο Benjamin Esposito, στην προσπάθειά του να γράψει ένα μυθιστόρημα, επιστρέφει στο παρελθόν για να ασχοληθεί με μια παλιά υπόθεση που αφορά τον βιασμό και τη δολοφονία μιας γυναίκας. Κατά τη διάρκεια της ενασχόλησής του με αυτή την υπόθεση έρχεται σε επαφή με έναν ανεκπλήρωτο έρωτα και πρώην συνεργάτιδά του, την Irene Menéndez Hastings. Η Irene, σε συγκλονιστική ερμηνεία της Soledad Villamil, τώρα πλέον εισαγγελέας με οικογένεια, προσπαθεί να τον αποτρέψει.

Όμως όλα αυτά τα χρόνια ο ίδιος ένιωθε ανήσυχος, καθώς για τη συγκεκριμένη υπόθεση καταδικαστήκαν κάποιοι αθώοι. Μέσω ενός συνεχόμενου flashback της ιστορίας, οι ίδιοι έρχονται αντιμέτωποι με τη διαφθορά της κοινωνίας, καθώς το έγκλημα καλύπτεται και ο θύτης κυκλοφορεί ελεύθερος, απειλώντας τις ίδιες τους τις ζωές και το χειρότερο, χάνοντας δικούς τους ανθρώπους. Ο άντρας του θύματος Ricardo Morales (Pablo Rago), αναλαμβάνει δράση, υποκαθιστώντας τη δικαιοσύνη και μπαίνει ο ίδιος στη θέση του τιμωρού. Τότε ένας κύκλος βίας και επίγειας

¹⁰ Στο τέλος της ταινίας ο ήρωας αναρωτιέται «τι θα ήταν χειρότερο: Να ζεις σαν τέρας ή να πεθαίνεις ως ένας καλός άνθρωπος». Στο ίδιο, 02:03:57.

¹¹ Νίκος Καρούζος, *Τα Ποίηματα Α' (1961-1978)*, Ίκαρος, Αθήνα 1993, σ. 299.

κόλασης αποκαλύπτεται μέχρι το τελευταίο λεπτό της ταινίας. Η πιο σοκαριστική και συγκλονιστική στιγμή είναι αυτή όπου ο δολοφόνος παρακαλεί να του μιλήσει ο τιμωρός, ο οποίος τον έχει φυλακισμένο για 25 χρόνια.

Σε έναν σύντομο διάλογο λογοτεχνίας και κινηματογράφου, ο Ρασκόλνικωφ του Ντοστογιέφσκι (*Έγκλημα και Τιμωρία*) βρίσκεται στη φυλακή γιατί διέπραξε μια δολοφονία. Εκεί τον καταδικάζουν οι ίδιοι οι συν-κατάδικοί του λέγοντας του: «“Εσύ είσαι άθεος! Δεν πιστεύεις στο Θεό”, του φώναζαν. “Πρέπει να σε σκοτώσουν”».¹² Αποκαλυπτικό το πόσο εύκολα ο άνθρωπος μπορεί να αναιρέσει τον συνάνθρωπο, παραγράφοντας τα δικά του εγκλήματα.

Με βάση τα πιο πάνω εγείρονται διάφορα ερωτήματα όπως: Μέχρι πού φτάνει ο άνθρωπος για να τιμωρήσει; Ποιός τιμωρείται τελικά; Τί είναι τιμωρία και ποιός έχει το δικαίωμα να τιμωρεί; Ο τιμωρός ζει ψυχικά; Ποιός είναι ο αρμόδιος να τιμωρήσει ένα έγκλημα; Τι είναι τύψεις; Υπάρχει δικαιοσύνη; Από πού προέρχεται η έμφυλη βία; Υπάρχει μετάνοια-μεταστροφή; κ.ά. Παράλληλα, τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας για την έμφυλη βία μαρτυρούν, ότι μια στις τρεις γυναίκες πέφτει θύμα βίας, που συνεπάγεται ότι και τα παιδιά αυτών των οικογενειών είναι εν δυνάμει θύματα, τόσο αγόρια όσο και κορίτσια.¹³ Όμως οι ψυχο-κοινωνικές επιστήμες και η Θεολογία φωτίζουν τον δρόμο. Όπως πολύ εύστοχα το περιγράφει ο ψυχίατρος Δ. Καραγιάννης «ανατρεπτικό όμως είναι το να ζεις ευχαριστιακά σε καιρούς δίσεκτους, σε κοινωνίες απρόσωπες, σε φθαρτό σώμα. Να ζεις μέσα στη φθορά και να παραμένεις άφθαρτος, σαν εκείνους τους νέους που ένιωθαν δροσιά μέσα στο καμίνι».¹⁴

Εν κατακλείδι, προέχει μια συνάντηση αγαπημένων προσώπων με σεβασμό προς τη διαφορετικότητα, ένας δύσκολος αγώνας κατά του εγωισμού όπως το Ευαγγέλιο το μαρτυρεί: «Όπως θα θέλατε να σας συμπεριφέρονται οι άνθρωποι, έτσι ακριβώς να τους συμπεριφέρεστε και εσείς [...] Να είστε σπλαχνικοί, όπως σπλαχνικός είναι κι ο Θεός Πατέρας σας».¹⁵ (Ελευθερία Αντωνίου)

****

---

¹² Φιόντορ Ντοστογιέφσκι, *Έγκλημα και Τιμωρία*, μτφρ.: Σωτήρης Πατατζής, Γράμματα, Αθήνα 2006, σ. 474.

¹³ WHO, 2020, στο <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women> [πρόσβ.: 20 Ιαν. 2022].

¹⁴ Δημήτρης Καραγιάννης, *Αλλάζει ο άνθρωπος*; Αρμός, Αθήνα 2018, σ. 348

¹⁵ *Λουκ.* 6, 31-36. Η μετάφραση είναι από την ακόλουθη έκδοση: *Η Καινή Διαθήκη*, Βιβλική Εταιρεία Κύπρου, Λευκωσία 1989.

Still Alice και *The Father*

Still Alice (2014). Η Λίζα Τζένοβα είναι Αμερικανίδα νευροεπιστήμονας και συγγραφέας, η οποία στο πρώτο της μυθιστόρημα *Still Alice* στο 2007 μιλάει για μian επίσης Αμερικανίδα γλωσσολόγο, καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Κολούμπια, την Άλις Χάουαρντ. Αυτή διαγιγνώσκεται με πρώιμο, σπάνιου τύπου αλτσχάιμερ, το οποίο —βάσει εξαιρετικά λεπτομερών γονιδιακών εξετάσεων— εντοπίζεται πως έχει κληρονομηθεί και στη μία από τις κόρες της, αλλά όχι στα δίδυμα που η θυγατέρα πρόκειται να φέρει στον κόσμο.

Το βιβλίο μεταγράφεται σε κινηματογραφικό σενάριο (Γκλέιζερ, Γουεστμόρλαντ) και σκηνοθετείται σε ταινία από τους ίδιους τους συγγραφείς του σεναρίου. Εμβληματική η ερμηνεία της πολυβραβευμένης Τζούλιαν Μουρ στον πρωταγωνιστικό ρόλο· μας αφήνει άφωνους.

Δεν θα αναλύσουμε εκτενώς την υπόθεση —εξάλλου ο βαθμός της ανάλυσης και του στοχασμού επάνω σε ένα έργο επαφίεται στους φιλοθεάμονες σινεφίλ—, αλλά θα επικεντρωθούμε σε μερικά σημεία του έργου. Το πρώτο είναι ότι η διαπίστωση της έναρξης της νόσου φέρνει εσωτερικό σπαραγμό στην αξιοπρεπή ηρωίδα, η οποία δίνει έναν τιτάνιο αγώνα να «απωθήσει» τη ραγδαία εξέλιξη μιας προδιαγεγραμμένης πορείας. Έχει για «συμμάχους» της τη φοβερή επινοητικότητα της, τον υψηλό δείκτη ευφυΐας, τη θαυμάσια σχέση με τον σύζυγό της, ο οποίος αποδεικνύεται Κυρηναίος ισόβιος στον αγώνα της μέχρι τότε που θα πάψει να θυμάται τον εαυτό της. Έχει στήριγμα την ειλικρινή σχέση με τα παιδιά της, που περνάει και από συμπληγάδες λεκτικών επιθέσεων ειλικρίνειας στην πάσχουσα γλωσσολόγο, καθώς και αυτά βιώνουν μια πρωτόγνωρη κατάσταση. Συγκλονιστική είναι η στιγμή που για πρώτη φορά η Άλις αποπροσανατολίζεται, προσπαθώντας να βγει από την τουαλέτα και πανικοβάλλεται με αποτέλεσμα να ουρήσει πάνω της. Και αυτή είναι ακόμη η αρχή... Εκπληκτική η αντίδραση του συζύγου, ο οποίος απομυθεύει (ή και εκλογικεύει) το γεγονός αμέσως (κυρίως μέσα του), ωθώντας τη να σκεφτεί άλλα θέματα.

Το σημείο στο οποίο η εξαιρετική ηθοποιός υπερβαίνει εαυτήν για να αποδώσει την οδύνη της κατάστασης της ηρωίδας είναι η σκηνή που διαβάζει το κείμενο της αυτοβιογραφικής της διαλέξεως σε σχετικό κοινό πανεπιστημιακών προδιαγραφών χωρίς να αφίσταται από την υφέρπουσα αισιοδοξία της και τον εξόφθαλμο, ταχύτατο

αυτοσαρκασμό της· με τον γιατρό της να είναι παρών και να την καμαρώνει. Παίρνουν κουράγιο όλοι...

Με πολλά στιγμιότυπα συγκινητικά και μια κίνηση εσωτερικών ανιχνεύσεων του φακού, αυτός «νηπτικός» διαπιστώνει θαυμαστή αξιοπρέπεια κυρίως στην ασθενή και, δευτερευόντως, στα υπόλοιπα πρόσωπα του έργου. Ανατριχιαστική είναι η άγνοια των γνωστών πραγμάτων και αντικειμένων, καθώς η Άλις προσπαθεί να λύσει τους όλο και περισσότερους γρίφους που και εδώ εμφανίζονται: πώς χρησιμοποιείται η οδοντόκρεμα; Μας παγώνει η πρόταση οδηγιών αυτοκτονίας προς τον εαυτό της· τόσο πολύ προσβεβλημένη αισθάνεται στη φάση της επιδείνωσης. Μια ευλογημένη σύμπτωση αποσοβεί τον απόπειρα.

Φτάνουμε στην κορύφωση του τέλους, της επιστροφής στην «αγάπη», που σημαίνει και σημαίνεται στα χείλη της ηρωικής ψυχής της, οδεύοντας προς το κάλλος. Επιπλέον μή λησμονούμε, ότι το *Still Alice* μπορεί υπορρητώς να παραπέμψει στο *Still Alive!* Η θαυμάσια ταινία αποτελεί μια ευκαιρία και δικών μας ενδοσκοπήσεων με οδηγό τη λέξη «αγάπη» του τέλους, που προφέρεται με τόσο κόπο και αλήθεια από την πονεμένη ηρωίδα. Η αγάπη μενέτω. Δόξα τω Θεώ.

The Father (2020). Με τον Άντονι Χόπκινς (βραβείο Όσκαρ-2021) και την Ολίβια Κόλμαν (πασίγνωστη από τη σειρά *Το Στέμμα*). Φίλοι μου, μου συμβαίνει πρώτη φορά σε ένα κινηματογραφικό φιλμ θεατρικών προδιαγραφών —λόγω του ότι εκτυλίσσεται μονίμως σχεδόν σε κλειστούς χώρους, αλλά και του ότι προϋπήρξε ως ομώνυμο θεατρικό κείμενο του σκηνοθέτη— να «μετακινούμαι» μεταξύ «παθολογίας» και «φυσιολογίας», με αφορμή έναν ανοϊκό, τον οποίο έξοχα ερμηνεύει ο Σερ Άντονι Χόπκινς, δίνοντας μαζί με την Ολίβια Κόλμαν ρεσιτάλ ερμηνείας στο πολύ απαιτητικό είδος των ψυχογραφικών ρόλων δωματίου.

Το έργο σε βάζει —μέσα— στο πρόβλημα του πάσχοντος, δανείζοντάς σου τη ματιά, κάποτε και τα μουσικά ακούσματα του ασθενούς ογδοηκοντούτη και τη συνακόλουθη ψυχολογία του, που σιγά-σιγά αποδιοργανώνεται, καθώς βαδίζει προς το χάος του αλτσχάιμερ. Εκεί που αυτός ο ίδιος θα τελειώσει εντελώς μόνος. Συγκινητικές στην πορεία αυτή ακούγονται οι μουσικές παρεμβάσεις ή μάλλον τα ισοκρατήματα του Einaudi αλλά και οι *Αλιείς μαργαριταριών* του Bizet, που κάποτε τους ακούγαμε διασκευασμένους σε ταγκό, να τους χορεύουν οι γονείς μας.

Η ατμόσφαιρα στο έργο γίνεται εφιαλτική, καθώς ο Γάλλος, εξαιρετικά επιτήδειος σκηνοθέτης Φλοριάν Ζελέρ, με περισσή μαεστρία και ελιγμό μάς ξεναγεί *ad intra* στον χώρο των ψευδαισθήσεων και παραισθήσεων του πάσχοντος υποκειμένου· σε έναν κόσμο ιλίγγου και φόβου φαντασιωτικού περιεχομένου, όπου ταυτόχρονα δοξάζεις τον Θεό που έχεις την υγεία σου. Πολύς πόνος, πολλή μοναξιά και απογοήτευση στον κόσμο της άνοιας ή του αλτσχάιμερ. Και έχει για τα καλά πια μπει η *dementia* στην ζωή μας (σε πολλά επίπεδα...).

Μεγάλη περιπέτεια να σταθεί αλληλέγγυος ο νοσηλευτής στον ασθενή, ανέφικτη η συνειδητοποίηση του προβλήματος σε όλη του την έκταση από τον πάσχοντα, αλλά και μάταιος ο κόπος του να αντιμετωπίσει κάτι που τον ρουφάει προς τη δίνη της απώλειας της σωματικής, της πλήρους ψυχικής αποδιοργάνωσης και εξουθένωσης, όπου στο συγκλονιστικό τέλος ο ήρωάς μας —σε μία απέλπιδα προσπάθειά του να πιαστεί από τούτη δω την πραγματικότητα-κινούμενη άμμο γι' αυτόν—, παίρνει στάση εμβρύου που επιστρέφει στην αγκαλιά της φιλότιμης νοσηλεύτριας, σαν πολλοστή επαν-επιστροφή στη Μητέρα της Μητέρας Παρηγοριάς. Σίγουρα στις περιπτώσεις αυτές η Θεοτόκος Κόρη χαμογελάει παραμυθητικά.

Όμως, ακόμη και κει, στα άπατα και άδυτα, ευτυχώς που ο Θεός, όπως λέει και ο Ουγκώ, ξέρει να ξεχωρίζει ακέραια την ψυχή. Γιατί το πρόσωπο παρ' όλες τις σωματικές οδύνες και αλλοιώσεις, δε χάνεται ποτέ. Αξίζει να τη δείτε!

(Αρχιμ. Εφραίμ Τριανταφυλλόπουλος)

*****